

פסח בין סדר לאי סדר

סדר הדברים | גילית חומסקי

סבי נהג לכתב באותיות זעירות ומשלמות וכתב ידי המפזר צער אותו. בעיני מורה היה מציץ במחברת תורה ובראשית היה תהו ובהו.

היום אני מסמנת בדיו אדמה מלים שיש להעביר למקומן וזוכרת: בראשית היה לי סבא על פרחי אני לומדת את סדר הדברים.

מה מושך ומה מקומם אותך בסדר ובאי-סדר?

"שיחה אינה סתם ערבוב קלפים באופן שונה, היא למעשה, יצירת קלפים חדשים" תיאודור זלדין, שיחות (1998)

א בראשית, ברא אלהים, את השמים, ואת הארץ. ב והארץ, היתה תהו ובהו, ורושף, על-פני תהום; ורוח אלהים, מרוזפת על-פני המים. ג ויאמר אלהים, יהי אור; ויהי-אור. ד וברא אלהים את-האור, פי-טוב; ויבדל אלהים, בין האור ובין הרושף. ה ויקרא אלהים לאור יום, ולרושף קרא לילה; ויהי-ערב ויהי-בקר, יום אזור.

"אם שולחן מבולגן מעיד על ראש מבולגן, אינני רוצה לדעת על מה מעיד שולחן ריק".

מה המשמעות של הסדר בפסח עבורך?

הדמת כוסית לכבוד חג הפסח | ט' ניסן תשע"ד - 09.04.2014

כנגד ארבע בנות דיברה תורה: אחת חכמת-לב, ואחת מורדת, ואחת תמה, ואחת שאינה יכולה לשאול.

חכמת-לב, זו מרים - מה היא אומרת? 'אבא, קשה גזרתך יותר משל פרעה... פרעה הרשע, ספק מתקיימת גזרתו ספק אינה מתקיימת, אתה צדיק בוודאי שגזרתך מתקיימת'. הלך אביה בעצת בתו. אף אנו נצא אחריה בתופים ובמחולות ונפיץ נבואתה בגויים.

מורדת, זו תמר - מה היא אומרת? 'יה כִּי רָגַא' (בראשית לח, כה) את דרכי השעבוד והעריצות של שלטון אדם באדם. אף אם מרדה בסמכות נאמר: 'צדקה' ממנו ואין לנו חירות עד שנשוב מדרכינו.

תמה, זו רות - מה היא אומרת? 'אֶל אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֵלַי וְבְאֲשֶׁר תִּלְיִנִי אֵלָיו עִמָּךְ עֲמִי וְאֶלֶּהְיָ אֶלְהֵי' (רות א, טז). אף אנו נחזקה בדבקותה באלו שאהבה נפשה, ונאמר לה: 'יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל ויכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל' (שם, ד, יא).

ושאינה יכולה לשאול, זו שבוית מלחמה, אשת יפת תואר. רק בכייה החרישי נשמע, שנאמר 'ובכתה את אביה ואת אמה' (דברים כא, יג). אנו נפתח לה. נהיה לה לפה והיא תהיה לנו לשופטת. נשיבה אל בית אמה ואל חדר הורתה, וקראנו 'דלור בארץ לך לשיקה' (ויקרא כה, י).

מתוך: "הלילה הזה: הגדה ישראלית", נעם ומישאל ציון, עורכים, ירושלים, 2009; קריקטורה מאת מישל קישקה, שם, עמ' 23.

אדומים היינו

"עבדים היינו לקאפיטל עד אשר באה מהפכת אוקטובר והצילה אותנו ביד חזקה מארץ העבדות, ואילולא אוקטובר, אזי אנחנו ובנינו ובי בנינו היינו נשאים עבדים לקאפיטל. היום המהפכה היא רק כאן, שנה הבאה - מהפכה עולמית."
 'הגדה אדומה', מוסקבה, 1927

עבדים היינו לשולטן ולצאר

עבדים היינו לפרעונים במצרים, לפארוקים ולנאצרים, לשולטנים בתימן ואלג'יר, פרס ודמשק, למלכים בספרד, לצארים ברוסיה, לקייזרים בגרמניה, ולאילי כסף ונפט באמריקה. עבדים היינו לפרעה במצרים ויעבידנו בפרך. ונצא משם במרד עם, ביד חזקה עובדת ולוחמת. בזרוע נטויה, משוחררת. ואילו לא השתחררו אבותינו מגלות מצרים, היינו גם אנו וגם בנינו ובני בנינו משועבדים כעבדים בגלות.
 יצחק טבנקין, קיבוץ עין חרוד, 1953

גלותיים היינו

עבדים היינו להרגלינו בגולה - כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה - אולם את המעשה לא ידענו. משועבדים היינו למושגים, בזנו לעבודה ולעובדים, ולא ראינו את הנולד, גם כאשר לקינו עשר מכות, גם כאשר לקינו מאתיים וחמישים מכות, גם כאשר לקינו על הים וגם כאשר לקינו על היבשה - לקח לא למדנו. לא ראינו כי הגיע הזמן שצורדנו קמו עלינו לבלותינו. במתי מעט עלינו ארצה, והעבודה היתה קשה, באבנים ובקוצים ויעבדו אבותיכם בפרך. היום לעבודה והלילה לשמירה. לולא השמירה בלילה בעולם הזה, היו מגיעים מהר לעולם הבא.
 'אם תרצו אין זו הגדה של פסח', קיבוץ גניגר, 1945

פוליטיקאים היינו

עבדים היינו לתאוות השלטון, הקריירה, לכיסא, למשרה גבוהה, לפרנסה בטוחה, ומשום כך ההנו עבדים גם לבוחרינו, וכל מפלגה משננת לבוחריה לאמור: כולנו חכמים, כולו נבונים... ברוך המקום, ברוך הוא - שכל זה בגלל מקום עבודה, כסא רך ומשרה שמכבדת את בעליה.
 'הגדה בלתי מפלגתית', תל אביב, 1947

